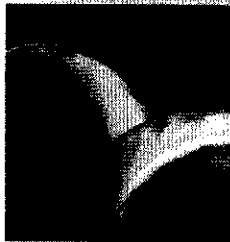
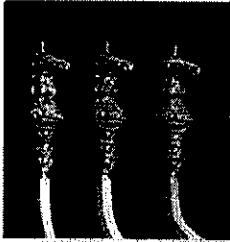

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE • BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 • INFO@GOIJC.ORG • WWW.GOIJC.ORG

An Introduction to the Philosophy of Judaism

What Do We Believe When We Believe in G-d?

Rabbi Tzvi H. Weinreb

November 5th, 2012

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חיה זל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה זל נח בן אברהם ופייגא זל
תהא נשמתם צרוורת בצרוור החיים

MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE

Course outline for "Introduction to Jewish Philosophy"

Course description: This course is designed to help the adult Jew define or refine his or her "Hashkafah", i.e. philosophical perspective on Judaism.

The course will begin with general topics, such as belief in God, the concept of a Chosen People, the meaning of "Mitzvot", the nature of prayer, good and evil, the Land of Israel, and science and religion. It will proceed to explore several specific topics, such as Religious Zionism, faith after the Holocaust, human evolution, and "Daas Torah".

We will concentrate on the thought of four "Gedolei Yisrael", great Sages in Israel: Rambam and Ramban (Maimonides and Nachmanides) from the medieval era, and Rav Samson Raphael Hirsch and Rav Avraham Yitzchak HaKohen Kook, who lived during the crucial century 5600-5700 (1840-1940).

The preferred text for this course is Rav Shaul Yisraeli's *Perakim B'Machshevet Yisrael*. It is available for purchase at some Jewish bookstores and also on the Eretz Chemdah website, www.erezhemdah.org. It has not been translated into English, although excerpts have been translated and can be found by searching that website.

The student should have access to the major works of these four Gedolei Yisrael: Rambam's *Yad and Moreh*; Ramban's *Commentary on the Torah*; Rav Hirsch's *Nineteen Letters and Commentary on the Torah* and on *Tehilim*; Rav Kook's *Orot* and *Orot HaTeshuvah*. There are numerous editions and translations of these works, and they can be found in any good shul library. Indeed, they should be the cornerstone of the library of every Jewish home.

There are numerous secondary sources which will be recommended during the course. They include Eliezer Berkovits' *Essential Essays on Judaism*; Arye Kaplan's two volume *Handbook of Jewish Thought*; Daniel Eidensohn's *Daas Torah*; Chaim Navon's *Genesis and Jewish Thought*; Rabbi Moshe Weinberger's recent translation of Rav Kook's *Orot HaTeshuvah*, which he entitles *Song of Teshuvah*; Natan Slifkin's *Challenge of Creation*; and my own personal favorite, which is hard to find, Isadore Epstein's *Faith of Judaism*.

First Lecture, Sources:

- A. Philosophy: Rambam, *Hilhot Avodah Zara*, 11:16 and *Commentary on the Mishnah, Avoda Zara* 54b.

Ramban, *Commentary on the Torah, Devarim* 18:9

Shulchan Aruch Yoreh Deah, 179, *Biur HaGra S"K* 13

- B. The Concept of "Nisayon": Rambam, *Moreh Nevuchim*, Part III, chapter 24

Ramban, *Commentary on the Torah, Bereshit* 22:1

- C. Rashi, *Commentary on the Torah, Bereshit* 1:1 and Ramban's *Commentary* there.

Introduction to the Philosophy of Judaism
What Do We Believe When We Believe In God?
 Rabbi Dr. Tzvi H. Weinreb
 Institute for Jewish Continuity
 www.goijc.org
 11/5/12

1. רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק יא הלכה טז

ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך.

2. דברים פרק יח פסוק ט

כי אתה בא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם:

9. When you have come to the land the Lord, your God, is giving you, you shall not learn to do like the abominations of those nations.

3. רמב"ן דברים פרק יח פסוק ט

א. (ט – יב) לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם – גם זו מצוה מבוארת, שכבר אמר (ויקרא יח ג) וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו, ועתה יזכיר מעשיהם ויאמר שהם תועבה לפני השם

ב. ... ועתה דע והבן בעניני הכשפים, כי הבורא יתברך כאשר ברא הכל מאין עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהן, ונתן כח הארץ וכל אשר עליה בכוכבים ובמזלות לפי הנהגתם ומבטם בהם כאשר הוא מנוסה בחכמת האיציטגנינות, ועשה עוד על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם ...

ג. וזה סוד הכשפים וכחם שאמרו בהם (חולין ז ב) שהם מכחישים פמלייא של מעלה, לומר שהם היפך הכחות הפשוטים והם הכחשה לפמלייא בצד מהצדדין, ועל כן ראוי שתאסור אותם התורה שיונח העולם למנהגו ולטבעו הפשוט שהוא חפץ בוראו. וגם זה מטעמי איסור הכלאים, כי יבואו מן ההרכבות צמחים יעשו פעולות נכריות יולידו שינויים ממנהגו של עולם לרע או לטוב, מלבד שהן עצמן שינוי ביצירה, כאשר פירשתי כבר (ויקרא יט ט):

ד. ורבים יתחסדו בנחשים לומר שאין בהם אמת כלל, כי מי יגיד לעורב ולעגור מה יהיה. ואנחנו לא נוכל להכחיש דברים יתפרסמו לעיני רואים. ורבותינו גם כן יודו בהם, כמו שאמרו בואלה שמות

רבה (ויק"ר לב ב, קהלת רבה י כג), כי עוף השמים יוליך את הקול (קהלת י כ), זה העורב וחכמת הטיאריץ. העופות בלשון ערב טאי"ר, וחכמי העופות יקראו טיאריץ. ועוד מוזכר מזה הענין בגמרא (גיטין מה א):

ה. אבל יש לענין הזה סוד, וכבר הודענו (ויקרא יח כה) כי יש למזלות שרים ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים, ושרי זנב וטלה הקרובים לארץ והם הנקראים נגידי התלי יודיעו העתידות, ומהם נעשים סימנים בעופות שבהם יודיעו עתידות. ולא לזמן גדול ולא עתידות רחוקות יגידו רק בעתידות הקרובות לבא יודיעו, מהם בקול העוף בקראו בקול מר על מת ומהם בפרישות כנפיו, והוא שאמר יוליך את הקול, למגידים בקולם, ובעל כנפים, לרומזים ככנפיהם. וכל זה איננו תועבה בעמים אבל חכמה תחשב להם, וכך אמרו (במדב"ר יט ג) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם (מ"א ה י), מה היתה חכמתן של בני קדם שהיו יודעין וערומים בטייר, וכך יאמר הכתוב (ישעיה ב ו) כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים. והנה שלמה למד זה בכלל חכמותיו. והידיעה היא הבנת הצפצוף, והערמה לסבור ענין בפרישות הכנפים

4. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף ו

מי שנשכו עקרב מותר ללחוש עליו, ח ואפילו בשבת, יג] ואף על פי שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסוכן הוא התיירו, כדי שלא תטרף דעתו עליו.

5. ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף ו

יג] ואף על פי כו'. הרמב"ם וכ"כ בפ"י המשנה לפ"ד דעבודת כוכבים אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"פ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י ובן בתירה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו' והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שהם חצוניות אלא של בעלי האמת:

6. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק כד

א. ענין הנסיון גם כן מסופק מאד והוא הגדול שבמסופקי התורה, והתורה זכרה אותו בששה מקומות כמו שאבאר בזה הפרק, ואמנם מה שהוא מפורסם לבני אדם מענין הנסיון והוא שיביא השם מכות ומקרים באיש מבלתי שיקדם לו חטא כדי להרבות שכרו, זאת פינה לא הזכרה בתורה בלשון מבואר כלל, ואין בתורה מה שיראו פשוטו זה הענין אלא מקום אחד מן הששה מקומות והנה אבאר אחר זה ענינו, אבל פינת התורה הפך זה הדעת, הוא אמרו יתעלה אל אמונה ואין עול, ולא כל החכמים גם כן רואים זה הדעת ההמוני, שהם כבר אמרו אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון, וזה הדעת הוא אשר צריך שיאמינהו כל בן תורה בעל שכל, לא שייחס העול לשם חלילה לו ממנו עד שיאמן נקוי ראובן מהעול ושלמותו ושלא התחייב מה שחל עליו ...

ב. והנני מתיר לך כל אלו הספקות, דע כי כל נסיון שבא בתורה אין כונתו וענינו אלא כדי שידעו בני אדם מה שצריך להם לעשותו ומה שראוי להאמינו, וכאלו ענין הנסיון שיעשה מעשה אחד, אין הכונה גוף המעשה ההוא אבל הכונה שיהיה משל שילמדו ממנו וילכו אחריו, כאמרו לדעת הישכם אוהבים וגו' ואין פירושו שידע הש"י זה כי הוא כבר ידעו, כאמרו לדעת כי אני ה' מקדשכם, אשר ענינו שידעו האומות ...

ג. הוא מביא לחשוב שפעמים יענה השם איש להרבות שכרו, ואין אמתת הענין כך, אבל ענין אלו הרברים אחד משני ענינים, האחד מהם הוא הענין הנכפל במן במאמר הראשון ובשני, והוא להודיע אם ההמסר לשם מספיק בכלכלה ומניח מן העמל והטורח אם אין, או יהיה ענין לנסותך להרגילך, מאמרו לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ וגו', כאלו הוא אומר שהוא יתעלה הקדים להרגילכם הטורח במדבר להרבות טובתכם כשתכנסו לארץ, וזה אמת כי היציאה מן הטורח אל המנוחה יותר ערבה מההתמדה על המנוחה, וידוע שלולא טורחם ועמלם במדבר לא היו יכולין לכבוש הארץ ולא להלחם ביושביה, הנה אמרה התורה זה כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל, כי המנוחה תסיר הגבורה, וצוק הפרנסה והעמל יתנו הגבורה, והיא הטובה אשר באה בזה הענין באחריתם ...

ד. ואמנם ענין אברהם אבינו ע"ה בעקדה כלל שני ענינים גדולים הם מפנות התורה, הענין האחד הוא להודיע אותנו גבול אהבת השם ויראתו עד היכן היא מגעת, וצוה בזה הענין אשר לא ידמה לו לא נתינת ממון ולא נתינת נפש, אבל הוא מופלג מכל מה שאפשר שיבא במציאות ממה שלא ידומה שטבע בני אדם יטה אליו, והוא שיהיה איש עקר בתכלית הכוסף לילד ובעל עושר גדול ואיש נכבד ובוחר שישאר מזרעו אומה, ונולד לו בן אחר היאוש איך יהיה חשקו בו ואהבתו אותו, אבל ליראתו הש"י ולאהבתו לקיים מצותו בו לולד האהוב ההוא והניח כל מה שקוה בו והסכים לשחוט אותו אחר מהלך ג' ימים, כי אלו היה רוצה לעשותו לשעתו בכוא המצוה אליו, היה פעולת בהלה כבלתי השתכלות, ואמנם עשותו זה אחר ימים מעת בא המצוה אליו, היה המעשה במחשבה ובהשתכלות אמתית ובחינת חק מצותו ואהבתו ויראתו, ושאיין צריך להשגיח בענין אחר ולא לעורר הפעלות כלל, כי אברהם אבינו לא מהר לשחוט יצחק לפחדו מהשם שיהרגהו או ירוששהו, אבל כדי שיתפרסם לבני אדם מה ראוי לעשותו בשביל אהבת הש"י ויראתו לא לתקות גמול ולא לפחד עונש, כמו שבארנו במקומות רבים, ואמר המלאך לו כי עתה ידעתי וגו', ר"ל שבזה המעשה אשר בו תקרא ירא אלהים גמור, ידעו כל בני אדם גבול יראת ה' מה הוא. ודע שכבר חזק זה הענין בתורה, ובארו ואמר שתכלית התורה כלה בכל מה שכללה אותו ממצות עשה וממצות לא תעשה ומיעדים וספורים, אמנם הוא דבר אחד והוא יראת השם ית', והוא אמרו והיה אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא את ה' אלהיך. זה אחד משני ענינים המכוונים בעקדה. והענין השני להודיע אותנו איך יאמינו הנביאים באמת מה שיבואם מאת השם בנבואה, שלא יחשוב החושב בעבור שהוא בחלום או במראה כמו שבארנו, ובאמצעות הכח המדמה, שפעמים לא יהיה מה שישמעוהו או מה שיומשל להם אמת או יתערב בו קצת ספק, ורצה להודיענו שכל מה שיראה הנביא במראה הנבואה הוא אמת ויציב אצל הנביא לא יספק בדבר ממנו אצלו כלל, ודינו אצלו כדין הענינים הנמצאים כלם המושגים בחושים או בשכל, והראיה על זה הסכים אברהם לשחוט בנו יחידו אשר אהב כמו שצוה ואף על פי שהיתה המצוה ההיא בחלום או במראה, ולו היו הנביאים מסופקים בחלום של נבואה או היה אצלם ספק במה ששיגוהו במראה הנבואה, לא היו מסכימים לעשות במה שימאנהו הטבע ולא היה מוצא בנפשו לעשות זה המעשה הגדול מספק,

ובאמת היה ראוי שיהיה זה הענין על יד אברהם וביצחק ר"ל העקדה, כי אברהם אבינו הוא אשר התחיל להודיע היחוד ולקיים האמונה ולהשאיר זה הדעת אחריו תמיד ולמשוך בני אדם אליו, אמר כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו', וכמו שנמשכו אחר דעותיו האמתיות המועילות הנשמעות ממנו, כן צריך שימשכו אחר הדעות הנלקחות מפעולותיו, וכל שכן זאת הפעולה אשר אימת בה פינת אמונת הנבואה והודיענו בה תכלית יראת ה' ואהבתו להיכן היא מגעת. כן צריך שנביין עניני הנסיונות, לא שהש"י ירצה לבחון אדם ולנסותו עד שידע מה שלא היה יודעו קודם, חלילה לו חלילה ממה שידמוהו הסכלים הפתאים ברוע מחשבתם, ודע זה:

7. בראשית פרק כב פסוק א

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:

1. *And it came to pass after these things, that God tested Abraham, and He said to him, "Abraham," and he said, "Here I am."*

8. רמב"ן בראשית פרק כב פסוק א

(א) והאלהים נסה את אברהם – ענין הנסיון הוא לדעתו, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא "נסיון" מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע כי השם צדיק יבחן (תהלים יא ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה:

9. בראשית פרק א פסוק א

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

1. *In the beginning of God's creation of the heavens and the earth.*

10. רמב"ן בראשית פרק א פסוק א

א. (א) בראשית ברא אלהים – אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו, שאם יאמרו אומות העולם לסטים אתם שכבשתם לכם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, ונתנה לאשר ישר בעיניו, וברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. וזו אגדה בלשון שכתבה רבינו שלמה בפירושו:

ב. ויש לשאול בה, כי צורך גדול הוא להתחיל התורה בבראשית ברא אלהים, כי הוא שורש האמונה, ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון, הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל. והתשובה, מפני שמעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבין להסתיר אותו, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחלת התורה צורך בבראשית ברא, והספור כמה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחווה, וחטאם וענשם, וספור גן עדן וגרוש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים, וכל שכן ספור דור המבול והפלגה, שאין הצורך בהם גדול, ויספיק לאנשי התורה בלעדי הכתובים האלה, ויאמינו בכלל בנזכר להם בעשרת הדברות (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר במ וינח ביום השביעי, ותשאר הידיעה ליחידים שבהם

הלכה למשה מסיני עם התורה שבעל פה:

ג. ונתן רבי יצחק טעם לזה, כי התחילה התורה בבראשית ברא אלהים וספור כל ענין היצירה עד בריאת אדם, ושהמשילו במעשה ידיו וכל שת תחת רגליו, וגן עדן שהוא מבחר המקומות הנבראים בעולם הזה נעשה מכון לשבתו, עד שגירש אותו חטאו משם, ואנשי דור המבול בחטאם גורשו מן העולם כולו, והצדיק בהם לבדו נמלט הוא ובניו, וזרעם חטאם גרם להם להפיצם במקומות ולזרותם בארצות, ותפשו להם המקומות למשפחותם בגוייהם כפי שנודמן להם:

ד. אם כן ראוי הוא, כאשר יוסיף הגוי לחטוא, שיאבד ממקומו ויבוא גוי אחר לרשת את ארצו, כי כן הוא משפט האלהים בארץ מעולם, וכל שכן עם המסופר בכתוב כי כנען מקולל ונמכר לעבד עולם (להלן ט כז), ואינו ראוי שיירש מבחר מקומות היישוב, אבל יירשנה עבדי ה' זרע אוהבו, כענין שכתוב (תהלים קה מד) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו. כלומר, שגירש משם מורדיו, והשכיך בו עובדיו, שידעו כי בעבודתו ינחלוה, ואם יחטאו לו תקיא אותם הארץ, כאשר קאה את הגוי אשר לפניהם:

ה. ועתה שמע פירוש המקרא על פשוטו נכון וברור. הקדוש ברוך הוא ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת. ואין אצלנו בלשון הקדש בהוצאת היש מאין אלא לשון "ברא". ואין כל הנעשה תחת השמש או למעלה, הווה מן האין התחלה ראשונה. אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאד, אין בו ממש, אבל הוא כח ממציא, מוכן לקבל הצורה, ולצאת מן הכח אל הפועל, והוא החומר הראשון, נקרא ליונים "היולי". ואחר ההיולי לא ברא דבר, אבל יצר ועשה, כי ממנו המציא הכל והלביש הצורות ותקן אותן:

פרק א'. מהות לאומית

הנדלים בין אומה לאומה. סימני ההיכר. גורמי התבדלים. השפעת התבדלים על מעמד האומה. עליית אומות וירידתן וגורמיהן. היסוד הרוחני בחיי אומה. הפונה האלקית בחלוקת המין האנושי.

בתנ"ך

כִּי־שָׁם כָּל־הַ שִׁפְתֵי־כָל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיעַם ה' עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

באשית י"א, טו.

בְּהַנְחִיל עֲלֵינוּ גוֹיִם בְּהַפְרִיזוּ בְּנֵי אִדָם יַעֲבֹל גְּבֻלַת עַמִּים לְמַסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

דברים ל"ב, ח.

מִשְׁגֵּי־אֱלֹהִים וַיֵּאבְדִם שֹׁטֵף לְגוֹיִם וַיִּנְחַם:

איוב י"ב, כ"ז.

בדברי חז"ל

יֵשׁ קֶשֶׁר בֵּין עַם לָאָרֶץ.

בשהגהיל הקב"ה העולם לאומות העולם פירש תחומן לאומות העולם לכל אומה ואומה, כדי שלא יהיו מעורבבים. שלח בני גומר לגומר, ובני מנוח למנוח, ובני מדי למדי, ובני יון ליון ובני תובל לתובל.

ספרי, דברים פ', ל"ב.

תוכן השער

15	פרק א. מהות לאומית.....
20	פרק ב. אמונה – סגולה לאומית בישראל.....
29	פרק ג. רציפות המסורת בישראל וערכה.....
39	פרק ד. מושג אחדות השם ומובנו.....
55	פרק ה. אמונה בא' להים ושלמות מוסרית.....
62	פרק ו. יד' אשר בהיסטוריה.....
69	פרק ז. תחומי השכל והאמונה.....
87	פרק ח. הכפירה בעולם ובישראל.....
96	פרק ט. גורמיה של הכפירה.....
106	פרק י. הכפירה בתעמולה.....

בדברי גדולי תקופתנו והוגי

א. ההפרדה הגיאוגרפית והתרבותית ומגמתה
הרב ר' ש. ר. הירש. מיטב הגיזין (בעיבוד הרב ז. א. הירשקוביץ)

בני האדם נחלקו לגוייהם ונתפזרו לארצות ולאקלימים שונים, וכל עם ועם משועבד לארצו ומושפע ממנה, ותנאי כל מקום ומקום עצמם ישימו לפני כל עם את משפטי חייו וכל עסקיו, למען אשר יתנסו ויבחנו כל צדדי כוחות נפש האדם בהתכוננות עצמית מול פני ה', ויבא לבסוף לידי הכרה שלמה, מנוסה בכל מיני הנסיונות האפשריים, כי יש אדון לעולם.

ב. האידיאה האלקית והאידיאה הלאומית באדם
מזן הרב א. ז. הכהן קוק. אורות (עמ' ק"ב)

סגנון החיים וסגנון המחשבה של האדם, הכוללים את מהותו מתבלטים גם במלאכתכם ברעיון החברה וברעיון הרוחני, שהם הם האצרות של הצורה הלאומית האמיתית אשר לצברים האנושיים.

כשהסתגנונים האלה מתבגרים ביותר וקוים הרשמיים נגמרים כרוח האמנות של התיסטרית, אז אנו מוצאים את שתי האידיאות האנושיות היסודיות הכולכות וחורות בכל מסגרת החיים, הפורטים והתברריתיים, הרוחניים והמעשיים: האידיאה הלאומית והאידיאה האלקית; הראשונה בתור סגנון החיים הסדרניים של החברה, והאחרונה בתור סגנון המחשבה של הרעיון הרוחני...

ההכנה לרעיון האלקי נמצאת היא, באיזה אופן גלוי או נסתר, ישר או מעוות, בכל האנושיות, לכל פלגותיה, משפחותיה וגוייה; היא מחוללת דחיות ורגשי אמונה שונים,

א. בני האדם וכו' עונש דור הפלגה, שחסאו היו כפירה בעיקר (עי' מכלוא משפטים, פ"ו כ'), דחיה מסרתו תיקון הנשוא. ותנאי כל מקום וכו' ישיב האדמה, האקלים, המדינה וכו' יצרים תנאי חיים המשפיעים על הלך דעות והתכונות. בהתכוננות עצמית וכו' בפעולות עצמאיות ללא הדרכה אלקית, אולם בהשגחה מפני (עי' לקמן פ"ו, ג').

ב. סגנון החיים וכו'. צורת המשל, חלוקה למעמדות, רחוק לנחשלים וכו' מגלם את רעיון החברה; כן המחשבת על מגמת החיים, מקור העולם, צורת התרבות וכו' מתבטאים לרעיון הרוחני של צמד זה. האצרות וכו'. הסיכומים המתקבלים מהוים את תפיסת העולם של צמד זה, שמפני השפעה לגבי המשך התפתחותו. האידיאה הלאומית. הרגשות ההשתייכות לקבוצת צביר המלוכה על בסיס של אחדות המוצא, השפה, המנהגים וכו'. האידיאה האלקית. העפוסה על כוח עליון הושלש בעולם. ההכנה לרעיון האלקי וכו'. מנשמת המחשבה האנושית ונכללת בטעויות בחפשה את הכוח המכני את העולם, מכאן -

סדרים ונימוסים, המסבבים גם הם המון מעשים כבירים בכח איתן בחיי גוי ואדם, בסדרית החברה ובמהלכי הפוליטיקה....

הכנה זו חוללה מננות לאומיות שונות, מכוונות למצבה. בכל קבוץ אנושי ונכל מצב גיאוגרפי לפי ערכם היא מצאה תמיד אי אלה מכשירים חמריים, שכבר הספיקו לכונון איזה חומר רפה לפחות לתמיכה עממי, ועל ידי השפעתה העליונה נפתחה נשמת חיים באותו העולם. חזפץ, המוצץ, האמונות, המיזין והשכל, צרכי החיים וכל נשיות הרוח בכלל התלכדו יחד ויהיו לרוח וגויה. קמו קבוצים חברותיים ולאומיים, שכשאנו מסתכלים בהם נבצץ פקוחה הנגו רואים את כל הסבות החזקות והחלכות ומשפיעות על סדרי היותם החיים - שכן כולן נמצות ונבללות מהוכשר הפנימי של מיזוג הרעיון הא-להי עם הנשיה הקבוצית שבצורה הלאומית....

יש אשר החיים המעשיים כבר ישתכללו בזויתם, התכונות החברתיות המוסריות והחומריות כלן כבר התקשרו בקשר אמיץ ומסודר, והאורה האלקית, המושקפת אל מקום מעמד החברה, כזה היא שמה בעצם רחוקה, עד אשר מחשכים ומהומות תמצא החברה המתוקנת, בכלי מכשיריה הרחכים ובצרכיה התרבותיים הרבים, אם לאור כזה זה תחפץ ללכת בארצות חיות, או תסוב הלאומיות אחרנית ותצפה להתבצר כרעינה המיוחד, ולא תאבה עוד לפנות אל מקור היותה היסודית, שהוא הרעיון האלקי. אבל כאן תפגוש דו'אשונה במעמד הוקנה והחלשה. הכח המכני ישמש עוד איזה זמן לרוחך את המכונה הקבוצית אבל לשד החיים ילך ורפה, הלך וחסר. באבד העליה הרוחנית את ערכה, יאבד ממילא הכלל את צביעונו. צרכי החיזי ותביעותיו הפורטיות ישאו ראש יותר מחיזי הרוחני וגבולם ילך הלך והתרחק עד כדי שרירות לב ועמה יאוש ובחילה בחיים ובמצאות, והתפוכות בכל הסדר הרעיוני, אין חסד ואין משפט ואין דעת א-להים בארץ"

האילולת. מיזוג הרעיון האלקי וכו'. בד בבה תלכים כרגיל האמנה על הבחנת הפעילים בשלם עם התעוררה של האדם אליו משתייכים. יש אשר רחיים וכו'. המושגים האמוניים שהם פרימיטיביים בדרך כלל בתרבותה של האדם נשארים קפואים ובלתי משתנים כי אם במדה מצומצמת, בעוד שהי החברה, כולל התרבות, האמונות, המסורת וכו' משפיעים להתפתח, מה שגורם לחלשת החיזי ודחית לאמונת האלקית שאינן תואמות עוד את הדמה התרבותית הכללית. אז תסוב הלאומיות וכו'. יתפתח כיוון שרירה לבסג את חיי החברה לא על בסיס החובה והדתי אלא על פיתוח הרגש הלאומי. אבל כאן תפגוש וכו'. אין כסח רגש זה כשלעצמו לשמש ככח דחף ליתער על סובה החיזי למען הכלל, שאינן לה השפעת האמונית הדתית המודרנית לוח. צרכי היחיד וכו'. סיפוק המאיים של החיזי תופסים אצלו המקום העיקרי מבלי ותנשבות עם האינטרס הכללי. שרירות לב וכו'. חסר כוח מרפן פנימי. שממילא "איש הישר בעיניו יעשה" מה, ומאידך - נבזקת תוכן החיים בעיקר מוצגים השליטים והשגים מאייים ללא מאמץ, מבא לידי מאיסתם. [הפסיקים המובאים מתארים את המפלגה וההתפוררות הבאים בהכרח כתוצאה מהיחידה המוסרית החסר אידיאה רוחנית].

הושע ד', א). האידיאה הלאומית הכללית תשפיל שבת ולא תוכל עוד לחיות בכל עו חסנה, צבא מזומה כשלו וכסא ממלכתה יתנווד. "נעז תנע ארץ כשכר והתנוודה כמלונה, ובבד עליה פשעה ונפלה ולא תוסיף קום" (ישעי' כ"ד, כ').

ג. תרבות האומה היא בהתאם לתכונותיה
הרב צ.י. הכהן קוק. התרבות הישראלית (ההקדמה)

תרבות כל עם וכל קבוץ חברתי מיוחד היא השלמת הטבע היסודי הקים, הטבע הפנימי האמתי של נשמת האומה, השלמתו, שכלולו, פתוחו וגלוי, העשרתו ברוב שנויי מצבי החיים וחליפותיהם, אשר לעם היה או לקבוץ החברתי הזה, מצד מערכת חייו הוא ומצד חיי האנושיות הכללית ויחסו אליהם. בשם דרפר (לפני התפשטותה הרחבה של תורת פסיכולוגית העמים הלצרוס-שטינרלית) כבר נאמר, כי התנאים החיצוניים של איזה עם או צבור יועילו רק אז לחזק ולרומם את תקוות ידיו, אם ידיו מתאמים ומכוונים לנשיתו הטבעית הפנימית, הצלחת התרבות של כל עם אף היא תלויה בהתאמה לפסיכולוגיה שלו, למחוזת הנשמתית ולתכונת הנשמה האנושית והחיים האנושיים בכלל גם יחד.

לנושא הנ"ל ע"ע: "נספחות" א', ב'.

שולי המקורות

האומה היא חסיבה אנושית בעלת תכונות ואופי מיוחד המהוים את פרצופה הרוחני המיוחד והשונה מזה של חברותיה. תכונות אלה מתהוות מתכונות היסוד של אבות האומה, ומתנאי החיים הגיאוגרפיים, הכלכליים וההיסטוריים וכיו"ב של הארצות בהם חיו והתפתחו לאומה.

ג. השלמת הטבע וכי. הסודות התכונתיים נמצאים באדם מלידה ע"י מורשת אבות, אולם זה מקבל המשך פיתוח. התנאים החיצוניים וכי. תנאים הטבעיים הבאות על סיפוקן גורמות להיגשת אישה. לא כן אם התנאים החיצוניים מדכאים נשיות אלו. הצלחת התרבות וכי. היצירה תהיה פוריה בתנאי שהחיים הם באפיק התאם לתכונת.

מכאן ואילך התכונות והאופי הלאומי קובעים את דרך החיים והיצירה של האומה ומטביעות עליהם את חותמם, ומכאן שמדך החיים והיצירה של האומה אפשר לעמוד על אופייה ותכונותיה. היסוד הרוחני, שתכנו הכרה עמומה באידיאל א-להי משמש גורם חשוב בהתפתחות האומה ובמדת חזקו ורפיונו תלויה עליהה של אומה וירידתה.

התכונות הבאות לידי גילוי אצל כלל האומה נמצאות באופן בולט או נסתר יותר אצל כל יחיד מאישי האומה, שכן אין בכלל האומה אלא מה שיש בכל פרט ופרט מהאישים שמהם היא מורכבת. נוסף על שינוי הגון של פרצופו הרוחני של היחיד יש בו איפוא משתו **משותף** לכלל האומה.

כשם שדרכיו תכונותיו של הפרט גורם לתסביכים נפשיים, אישביעות רצון והפרעות במהלך היצירה, כן חשוב הוא להתפתחותה הטבעית, להמשך יצירתה הרוחנית ולחדות החיים של האומה, לחיות את חיה הטבעיים על פי תכונותיה ואופיה היא.

כל נסיון של דיכוי התכונות הלאומיות אם בכוונה תחלה ואם מתוך חיקוי עור שלא מדעת, יתנקם קשה בהתפתחות הלאומית, ואם התכונות חזקות ומשורשות במדה מספקת, בסופו של דבר, תפלסנה להם נתיב ותתברצנה בצורה סוערת להחזיר את האומה למסלולה הטבעי.

התכונות הלאומיות מתוות ליחיד ולאומה את דרכם בין שהם מכירים בכך ובין שאינם מכירים. אין אפשרות להתכחש לתן ואין זה גם מן הרצוי.

חיי גולה ונכר או חינוך עפ"י תרבות זרה המנוגדת לתכונות האומה מדכאים ומטשטשים את התכונות הללו עד שהאדם אינו מזהה אותן אצלו ונוטה להתנכר אליהן. מאידך, חיים עצמאיים וחינוך עפ"י המסורת הלאומית המקובלת מפתחים ומעמיקים את התכונות הלאומיות ומניחים יסוד לדרך חיים ויצירה מתאימים לרוח הפנימית של האומה.